

Hermannus Dalmata / Herman Dalmatin (oko 1105./1110. - posl. 1154.) De indagatione cordis / O preispitivanju srca

Skuhala Karasman, Ivana

Source / Izvornik: **Filozofska istraživanja, 2010, 30, 335 - 336**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:261:903618>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-28**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Institute of Philosophy](#)

Recenzije i prikazi

**Hermannus Dalmata /
Herman Dalmatin
(oko 1105./1110. – posl. 1154.)**

**De indagazione cordis /
O preispitivanju srca**

**Uredio: Alojz Čubelić
Kršćanska sadašnjost, Zagreb 2009.**

Knjiga *De indagazione cordis/O preispitivanju srca* Hermana Dalmatina, poznata i pod naslovom *De occultis/O skrovitim stvarima* (poslije 1140.), koju je priredio Alojz Čubelić, a objavila Kršćanska sadašnjost u rujnu 2009. godine, drugo je djelo ovog srednjovjekovnog mislioca i prevoditelja s arapskog jezika koje je objavljeno u Hrvatskoj. Naime, 1990. godine objavljeno je bilingvalno izdanje najznačajnijeg Hermanovog spisa *De essentiis/Rasprava o bitima* (Béziers, 1143.), u kojemu je latinski tekst uspostavio, hrvatski prijevod izradio, kritičke komentare i napomene uz tekst napisao Antun Slavko Kalenić. Uvodne rasprave su napisali Franjo Šanjek, Antun Slavko Kalenić, Žarko Dadić te Franjo Zenko. Dio prijevoda Hermanove rasprave *De essentiis* (prijevod, bilješke i rječnik: Antun Slavko Kalenić) nalazi se i u knjizi *Starija hrvatska filozofija* koju je priredio Franjo Zenko, a 1997. godine izdala Školska knjiga. Odabrane ulomke prijevoda *De essentiis* (studija, odabir tekstova i rječnik: Stipe Kutleša) također donosi i knjiga *Hrvatska filozofija I.* koju je priredio Marinko Šišak te objavila »Biblioteka Scopus« 2001. godine. Priređivač knjige *De indagazione cordis* Alojz Čubelić, kako saznajemo iz *Proslava* Augusta Kovačeca, »... na složenom pothvatu okupio je vršne suradnike« (str. 5). Tako je Franjo Šanjek dao prikaz života Hermana Dalmatina te nas upoznao s podrijetlom, školovanjem, studijskim putovanjima, znanstveno-istraživačkim i spisateljskim radovima, svestranošću, znanstvenim ugledom, prevodilačkom tehnikom, izvornim spisima, kompilacijama,

prijevodima i atribucijama ovog Istranina. Šanjek se osvrće i na odnos Hrvata i islama te Hrvata i araboislama. Svoje izlaganje zaključuje s određivanjem mjesta i uloge Hermana Dalmatina u povijesti znanosti (str. 7–25). Herman Dalmatin, koji sâm Istru navodi kao svoju domovinu, u literaturi je još poznat i pod imenima Hermanus Dalmata, de Carinthia, Sclavus, Secundus odnosno Nellingaunense (str. 7). Svoje prvo obrazovanje stekao je u Istri, a zatim je nastavio školovanje na katedralnim školama u Chartresu i u Parizu. Zajedno sa svojim prijateljem Robertom iz Kettona (poznat i pod imenom Robert od Chestera) 1135. godine odlazi na putovanje po sjevernom sredozemlju i Bliskom istoku, s kojeg se ponovno na Zapad vraća 1138. godine. Uz rijeku Erbo u Španjolskoj zadržao se do 1142. godine, gdje se i prihvatio prevodenja *Kurana*. Sredinom 1143. godine boravi u gradovima Toulouseu i Béziersu, zatim odlazi u Palermo. Značajni su njegovi prijevodi Euklidovih *Elemenata*, Ptolemejeve *Planisfere* te Abu Ma'sharova *Općeg uvoda u astronomiju*, preko kojeg se i upoznao s Aristotelovom filozofijom. Herman Dalmatin 1138. godine kompilira latinsku verziju astrološkog spisa *Fatidica/Proročica* Sahl ibn Bishra, što svakako pokazuje njegov interes za astrologiju i astrološke spise. U vrijeme renesanse Herman Dalmatin biva zaboravljen, a u 19. stoljeću na njega i njegove radove skreću pažnju Amable i Charles Jourdain, dok »U 20. st. znanstveni opus našeg učenjaka postaje predmet višestrukih istraživanja, uglavnom u svijetu, pa Herman danas slovi kao jedan od nezaobilaznih europskih znanstvenika u dugoj i mukotrpnj povijesti astrologije-astronomije, matematičkih znanosti, prirodne filozofije i islamologije« (str. 25). Slijedi studija Alojza Čubelića o Hermanovom djelu *De indagazione cordis*, u kojoj se bavi Hermanovim odnosom prema astrologiji i astronomiji, strukturom i složenošću spomenutog spisa te izvorima koje Herman koristi (str. 27–36). Djelo *De indagazione cordis/O preispitivanju srca*, koje je podijeljeno u tri osnovna dijela, jest kompilacijskog karaktera »... i predstavlja se

kao priručnik brojnih astroloških informacija iz različitih izvora koje je Herman doradio, nadopunio te, najvjerojatnije, koristio kao neku vrstu bilježaka za nadogradnju osobne kulture u ondašnjoj intelektualnoj sredini« (str. 28). Potom slijedi hrvatski prijevod druge knjige Hermanova djela *O preispitivanju srca*, koja raspravlja o naravi znakova (str. 37–40). S paleografskim obilježjima rukopisa upoznaje nas Branka Grbavac (str. 43–48). Budući da originalni rukopis djela *De indagazione cordis* nije sačuvan, u ovoj je knjizi objavljen tekst djela prema rukopisu koji se nalazi u knjižnici Ruske akademije znanosti i umjetnosti u Sankt-Peterburgu. »Taj je tekst obogaćen kritičkim aparatom (*variae lectiones*) koji upozorava na razlike prema drugom najvažnijem rukopisu, koji se čuva u Bodleian Library Sveučilišta u Oxfordu...« (str. 43). Na kraju knjige je donesen latinski tekst djela *De indagazione cordis* (str. 49–120). U dijelu teksta koji se bavi znakovima zodijskih vidljivo je kako Herman Dalmatin objedinjuje astronomsko-astrološka znanja u cjelinu koju povezuje sa zemaljskim svijetom, a koja ima za cilj razumijevanje prirode. Knjiga još sadrži i sažetak na engleskom jeziku (str. 121–122), kazalo osobnih imena, etnonima i toponima (str. 123–127), pojmovno kazalo (str. 128–130), sadržaj (str. 131–134) te *curriculum vitae* priređivača knjige Alojza Čubelića (str. 13).

Ovo izdanje Hermanovog djela *De indagazione cordis/O preispitivanju srca* velik je doprinos u razumijevanju i promoviranju hrvatske filozofske baštine, ali i same filozofske misli Hermana Dalmatina. Ono svakako predstavlja nezaobilaznu literaturu za sve istraživače povijesti znanosti, posebice astronomije i astrologije, koje sve do početka novovjekovne znanosti možemo promatrati kao »sijamske blizance« čiju je povijest teško razdvojiti.

Ivana Skuhala Karasman

Franciscus Patricius /
Frane Petrić

Discussionum peripateticarum,
tomus tertius /
Peripatetičke rasprave,
svezak treći

Uredile: Mihaela Girardi-Karšulin i
Olga Perić, prijevod: Tomislav
Čepulić i Mihaela Girardi-Karšulin
Institut za filozofiju, Zagreb 2009.

Uzorno priređen i čitljivo preveden s latinskog izvornika, treći svezak Petrićevih *Peripatetičkih rasprava* objavljen je 2009. uz potporu Zaklade Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti i Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske. Na ovom dvojezičnom latinsko-hrvatskom izdanju Instituta za filozofiju u Zagrebu radio je tim sastavljen od prevoditelja Tomislava Čepulića i Mihaele Girardi-Karšulin, koja je ujedno i autorica instruktivnog uvoda, filološke redaktorice Olge Perić te recenzentata Erne Banić-Pajnić i Darka Novakovića. Sve su to imena naših vrsnih poznavatelja hrvatske renesansne filozofije, prevoditelja s latinskog i klasičnih filologa.

Tako ćemo sada imati, uz ranije dvojezično izdanje prvog glavnog djela *Nova sveopća filozofija / Nova de universis philosophia* (Zagreb, 1975) i nekih drugih manjih djela pisanih na talijanskom, i *Peripatetičke rasprave / Discussiones peripateticæ*, drugo glavno djelo Crešanina Frane Petrića, u latinsko-hrvatskom izdanju. Kako su naime u predgovoru najavile Mihaela Girardi-Karšulin i Olga Perić, *Discussiones peripateticæ*, napisane u četiri sveska, bit će transkribirane, prevedene i objavljivane »svezak po svezak«, a samo »stjecajem okolnosti«, koje autorice predgovora pobliže ne objašnjavaju, objavljen je prvo ovaj »treći svezak« (»Predgovor«, VIII).

Za razumijevanje djela u cjelini, kao i narednih svezaka, i nije presudno da se svesci objavljuju po redu, to jest počevši s prvim sveskom koji je ionako interesantan samo po tome što u njemu, tumače autorice predgovora, Petrić najvećim dijelom prikazuje bibliografiju peripatetizma. Svaki je svezak zasebna cjelina, ističu autorice, tako da se u svakom svesku nalazi Petrićev »temeljni filozofski stav« te stoga nije važan Petrićev redosljed pri hrvatsko-latinskom objavljivanju. Osim toga, objašnjavaju urednice u predgovoru, Petrićeva »argumentacija ne slijedi povezano iz sveska u svezak« (ibid.).